

The Aesthetic of Gravity

ณัฐวุฒิ อิศว โกวาทวงศ์

เรียบเรียงจาก Pierre von Meiss (2000), The Aesthetic of Gravity, *Architectural Research Quarterly*; Volume 4 /NO.3, London: Cambridge Press

แรงดึงดูดหรือแรงโน้มถ่วงนับว่าเป็นประสบการณ์พื้นฐานที่สุดอย่างหนึ่งของการรับรู้ของมนุษย์ เราเคยเห็นวัตถุต่างๆ ตกลงสู่พื้นโลกนับครั้งไม่ถ้วน, การดำรงอยู่ของสรรพสิ่งบนโลกล้วนแล้วเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับแรงโน้มถ่วง เช่น การลอยของบอลลูน, น้ำตก หรือแม้แต่ความใฝ่ฝันของเด็ก ๆ ที่อยากจะเป็นได้เหมือนนกที่ล้วนแต่เชื่อมโยงกับเรื่องแรงโน้มถ่วงและการต้านแรงโน้มถ่วงทั้งสิ้น *สตาโรบินสกี (Starobinski)* ได้กล่าวไว้ใน “The dazzle of lightness or the clowns’ triumph” ว่า ตัวตลกในคณะละครสัตว์นั้นเป็นตัวอย่างของสร้างสุนทรียภาพโดยการเล่นกับกฎของแรงโน้มถ่วง (รูปที่ 1)

(1)

เขาสามารถได้ขึ้นบนกำแพงที่มองไม่เห็น เขาสามารถเดินกลับหัวอยู่บนฟ้าพาดาน เป็นต้น ประสบการณ์เหล่านี้เป็นสุนทรียภาพที่เกิดขึ้นจากการท้าทายแรงโน้มถ่วง

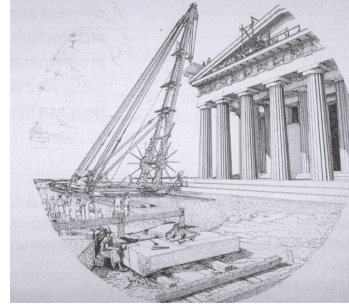
ความสำนึกในเรื่องการมีอยู่ของแรงโน้มถ่วงและแรงต้านแรงโน้มถ่วงได้ฝังรากลึกลงในจิตใจของมนุษย์เรามาแล้ว ซึ่งมีอยู่ 4 ทางด้วยกันที่เกี่ยวข้องกับสถาปนิกและวิศวกรในประเด็นของแรงโน้มถ่วงและสภาวะไร้น้ำหนักกับงานสถาปัตยกรรม ได้แก่

- การสร้างอาคารให้ดูแข็งแรง ถาวร
- การสร้างความมั่นคง ความสง่างามโดยใช้วัสดุให้น้อย
- การสร้างความไม่สมดุลเพื่อสร้างสมดุลใหม่

- การอ้างอิงถึงแรงโน้มถ่วงในฐานะที่เป็นองค์ประกอบของแนวคิดมากกว่าเหตุผลและตรรกะทางโครงสร้าง

การสร้างอาคารให้ดูแข็งแรง มั่นคง

คุณสมบัติอันนี้สามารถทำได้โดยอาศัยความหนักและเบาที่ทำให้มีขนาดใหญ่ เช่น การวางคานและโวลท์ (Vault) อย่างมั่นคงบนผนังทึบหรือเสาโครงสร้าง การเผยให้เห็นเสาเอ็นและทับหลังของช่องเปิดแทนที่จะปิดบังเป็นค้ำ ซึ่งสถาปัตยกรรมในอดีต เช่น สถาปัตยกรรมอียิปต์ หรือโรมัน (รูปที่ 2)

(2)

ก็ได้ตระหนักถึงการนำเรื่องการเรียนรู้เรื่องแรงโน้มถ่วงมาสร้างสุนทรียภาพ

การแปลความหมายเรื่องแรงโน้มถ่วงเพื่อความงามทางสถาปัตยกรรม ถ้ามองย้อนไปในสถาปัตยกรรมยุคคลาสสิก (Classic) ไม่ว่าจะเป็น เสาคาน เครื่องยอด (Entablature) เส้นตั้ง หรือ เส้นนอน จะมีการเน้นให้เห็นอย่างชัดเจน

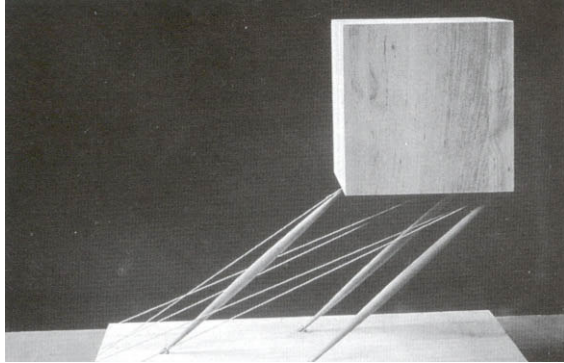
สถาปัตยกรรมในยุคนี้ทำไม่ได้เลียนแบบธรรมชาติ หากแต่สะท้อนถึงเนื้อหาของธรรมชาติ แสดงออกโดยไม่ดัดจริตหรือบิดเบือน ซึ่งสถาปนิกในศตวรรษที่ 20 มีน้อยเลือกที่จะแสดงออกความคิดอันนี้ในงานสถาปัตยกรรม อันเนื่องมาจากการแทนที่ของเทคโนโลยีใหม่ๆ แต่ก็ยังมีงานของ Louis Kahn ที่มีพื้นฐานความสำนึกในเรื่องความถาวร แข็งแรง (Solidity and Massivity) ในงานสถาปัตยกรรม

การสร้างความสง่างาม โดยใช้วัสดุให้น้อย

คุณสมบัติอันนี้สามารถเข้าใจได้โดยหลักเหตุผลของแรงเหมือนแรงที่ถ่ายทอดจากใบผ่านกิ่งก้านสาขา มายังลำต้นจนถึงรากของต้นไม้ และทำให้ต้นไม้ต้นหนึ่งตั้งอยู่ได้ ตัวอย่างอื่นๆ ได้แก่ โครงสร้างเปลือกบาง (Thin Shells) ribs และ flying buttress ในงานสถาปัตยกรรมโกธิค (Gothic) โครงสร้างเหล็ก คสล. และเคเบิล (Cable) ในงานสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ จนถึง ribbed slab โดม (Dome) และ mushrooms ของ Pier Luigi Nervi และ Geodesic Dome ของ Buckminster Fuller โครงสร้างเหล่านี้จะค่อยๆ พัฒนาโดยใช้วัสดุน้อยลง ในขณะที่มีความแข็งแรงมากขึ้น

การสร้างความไม่สมดุลเพื่อสร้างสมดุลใหม่

ประเด็นนี้จะกล่าวถึงการสร้างความประหลาดใจที่เกิดขึ้นกับงานสถาปัตยกรรม โดยเล่นกับน้ำหนักของวัตถุ กล่าวคือการทำให้วัตถุดูเหมือนไร้น้ำหนัก ตัวอย่างเช่น งานประติมากรรมของ Santiago Calatrava (รูปที่ 3)

(3)

ที่แสดงออกถึงความเคลื่อนไหว

โดยใช้โดยใช้โครงสร้างรับแรงดึงผสมผสานกันกับเสาที่เอียง

โดยมองไม่เห็นจุดรับน้ำหนักของวัตถุที่ถ่ายลงบนเสา

ทำให้เกิดผลทางความรู้สึกว่า “วัตถุนั้นตั้งอยู่ได้อย่างไร”

ซึ่งงานลักษณะนี้จะพบได้ทั่วไปในงานสถาปัตยกรรมที่อาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่

ในขณะที่แทบจะไม่พบเห็นในธรรมชาติหรือสถาปัตยกรรมในอดีตเลย

การอ้างอิงถึงแรงโน้มถ่วงในฐานะที่เป็นองค์ประกอบของแนวคิดมากกว่าเหตุผลและตรรกะทางโครงสร้าง

สำหรับสถาปนิกส่วนมาก

การแสดงออกในเรื่องของน้ำหนักและการถ่ายแรงที่แท้จริงมาโครงสร้าง (Reality Weight)

ดูเหมือนจะไม่ค่อยประเด็นสำคัญในการออกแบบมากนัก

หากแต่สำนึกเรื่องแรงโน้มถ่วงนั้นสัมพันธ์กันกับน้ำหนักและการถ่ายแรงด้วยสายตา (Visual Weight) มากกว่า ซึ่งที่จริงแล้ว Reality

Weight และ Visual Weight

ก็ไม่ได้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันเสมอไป (Arheim, 1997)

ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้สึกในเรื่องของน้ำหนักหรือความหนักมีอยู่ 3 สิ่ง ได้แก่

- ระยะทาง ระหว่างตัววัตถุนั้นกับพื้นดิน หรือตัววัตถุนั้นกับวัตถุที่อยู่รอบๆ
- การถ่ายน้ำหนัก ในแง่ของการมองที่มวลวัตถุและการถ่ายน้ำหนักของวัตถุจากตัววัตถุลงสู่พื้นดิน
- พลังงานศักย์ หรือความรู้สึกถึงความเร่งที่จะเกิดขึ้นถ้าวัตถุตกลงสู่พื้นดิน

ในอดีต

งานสถาปัตยกรรมยุคคลาสสิกได้ให้หลักการออกแบบสถาปัตยกรรม

มาไว้ว่า อาคารที่คิดรวมประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน (Tripartition) คือส่วนฐาน ส่วนลำตัว และส่วนยอด

ในส่วนขององค์ประกอบแนวตั้งทาง facade นั้น

บอกหมายความหมายให้รู้สึกอาคารควรจะมีฐานเพื่อรองรับปริมาตรอาคารไว้ได้ ในยุค Renaissance

ทำให้เกิดความรู้สึกด้านการรับน้ำหนักมากกว่าโดยใช้หินขนาดใหญ่ และช่องเปิดขนาดเล็กกว่า ตัวอย่างอื่นๆ ได้แก่ งานของ Le Corbusier

ที่สะท้อนประเด็นเรื่อง ความหนักไว้ในงานออกแบบ ดังผลงาน Villa Savoy และ Monastery of La Touratte

โดยการเอาองค์ประกอบที่ดูหนักที่สุด

ไว้ส่วนบนสุดของอาคาร เป็นการสะท้อนปัจจัยเรื่อง “พลังงานศักย์” ที่มีผลต่อความรู้สึกในเรื่อง “ความหนัก” ของวัตถุ

นอกจากนี้ความรู้สึกถึง

“ความลอยตัว”

ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีพื้นฐานมาจากความเข้าใจเรื่องแรงโน้มถ่วง และน้ำหนักของวัตถุ งานสถาปัตยกรรม “Falling Water” ของ Frank

Lloyd Wright หรือ “Bacelona Pavilion” ของ Mies Van De Rohe ที่ออกแบบหลังคาอาคารโดยไม่สะท้อนการถ่ายน้ำหนักลงในแนวตั้ง

ทำให้หลังคาดูลอยอยู่อย่างน่าอัศจรรย์

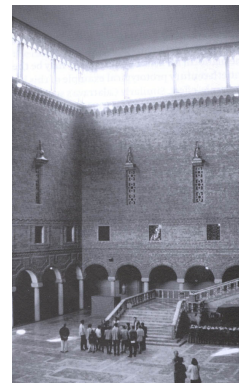
ยิ่งไปกว่านั้นอาคาร Concert Hall ที่ออกแบบโดย Jean Nouvel โดยมีหลังคาที่มีขนาดมหึมา แต่ยังคงเรียบด้วยนั้น

ไม่เพียงแต่มีหน้าที่ปกคลุมอาคารทั้งหมดเท่านั้น หากยังแขวนใน Scale ระดับเมือง ซึ่งถ้าเรายืนอยู่ที่ระดับพื้นดินปกติแล้ว

จะไม่สามารถเห็นโครงสร้างที่ใช้รับน้ำหนักมันได้เลย

ซึ่งสิ่งนี้เป็นการเพิ่มมิติให้กับความรู้สึกอัศจรรย์เข้าไปอีก

เช่นเดียวกันกับ Central Court ที่ออกแบบโดย Ragner Osberg ณ เมือง Stockholm (รูปที่ 4)

(4)

ถึงแม้ว่า

แรงดึงดูดจะแทรกซึมและเกี่ยวพันอยู่ทั่วไปกับงานก่อสร้าง

แต่การสะท้อนถึงการมีอยู่ของแรงโน้มถ่วงในสถาปัตยกรรมกลับเป็นสิ่งที่ไม่ได้รับความสำคัญ ซึ่งสำหรับสถาปัตยกรรมนั้น

มีประเด็นอื่นอีกมากที่การออกแบบต้องคำนึงถึง เช่น โปรแกรม ที่ตั้ง ความหมาย แต่ก็ยังมีอาคารบางแห่งที่

การแสดงออกถึงแรงโน้มถ่วงยังปรากฏให้เห็นเป็นประเด็นสำคัญในการออกแบบ แสดงให้เห็นว่า

แรง (น้ำหนัก) นั้นทำงานผ่านที่ว่างและปริมาตรจนลงสู่พื้นดินได้อย่างไร

เช่น สิ่งก่อสร้างอย่าง สนามบิน อาคารแสดงสินค้า ตลาด โบสถ์ โรงมหรสพ ตลอดจนถึง สะพาน เป็นต้น

ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีสถาปนิกและวิศวกรบางกลุ่ม ที่ถือว่าการแสดงออกซึ่งแรงและการถ่ายน้ำหนักนั้น

ถือเป็นสาระสำคัญในการออกแบบอาคารโดยไม่สำคัญว่าอาคารที่ออกแบบนั้น จะเป็นอาคารประเภทใด (ได้แก่ Nervi, Perret, Foster, etc.)

ซึ่งได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวาง การสะท้อนหรือแสดงออกซึ่งการกระจายของแรง (Flow of Forces) และการมีอยู่ของแรงนั้น

เป็นการเปิดโอกาสที่เชื่อมโยงระหว่างการใช้วัสดุในสิ่งแวดล้อมที่ถูกรัง (Built Environment) กับ

ความรู้สึกรู้สึกพื้นฐานของมนุษย์เรื่องประสบการณ์เกี่ยวกับแรงโน้มถ่วง สิ่งปลูกประสาทมัสต์ที่บริสุทธิ์นี้คืนมาอีกครั้ง

แรงโน้มถ่วงกับการเรียนการสอนเรื่องการออกแบบ เพื่อที่จะให้เห็นภาพที่ชัดเจนว่า

นักออกแบบเริ่มสื่อสารอย่างไร ในประเด็นเรื่องของแรงโน้มถ่วงกับการออกแบบ

และเรื่องนี้ถูกผสมเข้ากับแนวคิดแบบวิพากษ์ของเราได้อย่างไร โดยการเริ่มที่การตั้งคำถามในเรื่องการออกแบบเปลือกอาคารว่ามีความสัมพันธ์กับเรื่องแรงโน้มถ่วงอย่างไร

จากจุดนี้ทำให้เราเริ่มเห็นความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างขัดแย้งกันของเทคนิคการก่อสร้างกับความสัจยภาพในการสะท้อนลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมผ่านเปลือกอาคาร

ซึ่งสามารถจัดกลุ่มเงื่อนไขได้เป็น 4 ข้อจำกัดใหญ่ๆ ดังนี้

1. การแสดงออกทางสุนทรียภาพ VS กรรมวิธีการก่อสร้างจริง

เทคโนโลยีการก่อสร้างสมัยใหม่

ได้ทำลายข้อจำกัดในการออกแบบโครงสร้าง

ให้อิสระในการจัดที่ว่างมากขึ้น ดังเห็นได้ชัดจากงานออกแบบ ของ

Le Corbusier และ Mies van der Rohe

ยังเห็นได้ชัดเจนในยุคสมัยนี้จากงานของ Eisenman Hadid

Libeskind ที่งานออกแบบแทบจะเป็นอิสระจากระบวนการก่อสร้าง

เกือบเป็นเช่นเดียวกับกับงานจิตรกรรม ตัวอย่างเช่น งานของ Zaha

Hadid (The Vitrs Fire Station) ที่การออกแบบ Canopy

ทำให้เราเกือบลืมไปว่ามันสร้างขึ้นมาจากคอนกรีตไม่ใช่กระดาษแข็ง

ง

ไม่ต้องสงสัยเลยว่า การก่อสร้างในศตวรรษที่ 20

ได้สร้างสรรคเทคโนโลยีการก่อสร้างที่ “ขัดแย้งกับตรรกวิทยา”

ของโครงสร้างในแง่ความรู้สึก จนทำให้รู้สึกว่ามีข้อเสียใดๆ

อีกแล้วที่จะมาจำกัดการออกแบบ เช่นกรณีของ Guggenheim

Museum ที่ Bilbao ออกแบบโดย Gehry

เมื่อเปรียบเทียบกับสถาปัตยกรรม Baroque ในศตวรรษที่ 17-18 แล้ว

ที่ว่างภายในมีความแตกต่างกันมาก

เนื่องจากจากข้อจำกัดในเทคโนโลยีการก่อสร้างที่ต่างกัน

2. เศรษฐศาสตร์แรงงาน VS เศรษฐศาสตร์วัสดุ

ปัจจุบันนี้พื้นฐานที่เปลี่ยนไปมากที่สุดอย่างหนึ่งได้แก่

การเข้ามาของเทคโนโลยีสารสนเทศ

ซึ่งขณะนั้นค่าแรงงานได้เพิ่มสูงขึ้นในขณะที่ ค่าวัสดุมีราคาต่ำลง

การแสดงผลทางเศรษฐกิจ ทำให้การแสดงผลในเรื่องของ Flow of Forces

จากยอดสู่ฐานอาคาร ได้ผลลัพธ์ที่ไม่น่ายินดีนัก

เนื่องจากคอนกรีตเสริมเหล็กที่ใช้กันมานาน

สามารถซ่อนและบิดเบือน

ให้แนวการถ่ายแรงตามธรรมชาติกับรูปทรงเป็นเรื่องที่ไม่สอดคล้อง

กันได้ ดังตัวอย่าง เช่น ห้วเสา ของ Maillart (รูปที่ 5)

(5)

ที่ถูกแทนที่ด้วย หัวเสาของ Gelinger

ซึ่งได้ซ่อนการรับรู้อาคารถ่ายแรงไว้ภายในหัวเสาที่แบนหนานั้น

(รูปที่ 6)

(6)

สะพานก็เป็นสิ่งหนึ่งที่มีแนวโน้มเปลี่ยน การรับรู้เรื่อง

Flow of Forces ของเราอันเนื่องมาจาก การที่โครงสร้างรับแรงดึง

(Cable Structure) เข้ามา

ทำให้รูปร่างที่แสดงออกทางโครงสร้างแบบเดิมถูกลดทอนไป

เพื่อให้ดูเรียบง่ายและประหยัดไม้แบบ ดังเช่นที่ Per Luigi Nervi

กล่าวไว้อย่างน่าฟังว่า “ทั้งๆ

ที่คอนกรีตถูกใช้เป็นตัวในการก่อสร้างมากกว่าศตวรรษแล้วก็ตาม

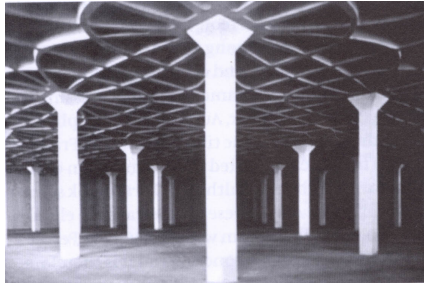
แต่ศักยภาพของมันก็ยังไม่ได้มีใครตระหนักถึงมากนัก

เหตุผลก็เพราะ ความเหมาะสมในทางปฏิบัติ

(วิศวกรส่วนมากสนใจแค่ความแข็งแรงและความประหยัด)

ความคิดที่จะแสดงออกถึงสาระสำคัญของโครงสร้าง และ Flow of

Forces คุณเหมือนจะไม่ได้อะไรสำคัญมากนัก” ในขณะที่งานของ Nervi นั้นสะท้อน Flow of Forces ของโครงสร้างออกมาอย่างตรงไปตรงมา (รูปที่ 7)

(7)

3. การห่อหุ้ม VS การแสดงออกซึ่งโครงสร้าง

เป็นที่ทราบกันดีว่า อาคารสูงส่วนใหญ่ใช้เหล็กหรือไม่ก็โครงสร้างคอนกรีต เป็นตัวรับน้ำหนักอาคาร และคลุมผิวอาคารด้วย Curtain Wall ที่ไม่ได้มีส่วนในการรับน้ำหนักใดๆ

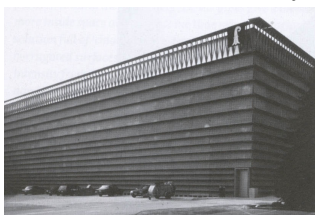
ในขณะที่ปัจจุบันนี้กระแสการประหยัดการใช้พลังงานเป็นประเด็นที่มีการพูดถึงกันมาก

ทำให้มีการทบทวนกันมากขึ้นในการพิจารณาออกแบบ

“เปลือกอาคาร” ที่ช่วยประหยัดพลังงาน ทำให้เหลือทางเลือกในการห่อหุ้มอาคารสูงเพียง 2 ทางคือ 1) การจัดองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่เปลือกอาคารให้แฝงการแสดงออกซึ่งโครงสร้างภายในที่ตัวผนังห่อหุ้มอยู่ และ 2) การทำให้เปลือกอาคารกับ โครงสร้างเป็นอิสระจากกัน

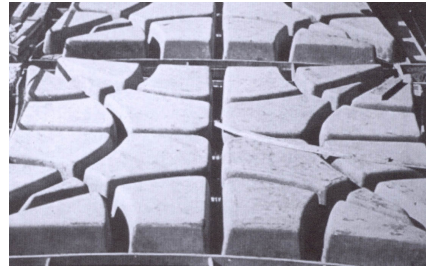
Louis Sullivan เป็นสถาปนิกคนแรกๆ ที่ได้ทดลองแนวคิดเรื่อง “เปลือก-โครงสร้าง” นี้ โดยทดลองกับการใช้อิฐและ Ceramic Cladding หลังจากนั้นไม่นาน August Perret ก็ได้ทดลองทำเช่นเดียวกันนี้โดยใช้ Ceramic Cladding ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างคอนกรีตที่อยู่หลัง Ceramic Cladding เหล่านั้น ดังที่ Joseph Abram (1986) เขียนไว้ว่า “งานของ Perret นั้นหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะใช้ Cladding เพื่อห่อหุ้มอาคาร ดังนั้นเพื่อไม่ให้ ปรากฏ สิ่งที่คุณเหมือนเป็นการตกแต่งโดยไม่มีเหตุผลจะต้องทำให้มันบรรลุถึงแสดงออกซึ่งความมั่นคงของตัวอาคาร”

หลายอาคารในขณะนี้เน้นแนวความคิดในการออกแบบเปลือกอาคารที่มีความต่อเนื่องเป็นเนื้อเดียวกัน มากกว่าเน้นการสะท้อนซึ่ง โครงสร้างและเผยให้เห็นการรับน้ำหนักของอาคาร ดังเช่นงานของ Herzog & de Meuron (รูปที่ 8)

(8)

และ Jean Nouvel ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ อันเนื่องมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีวัสดุประกอบอาคาร ไม่ว่าจะเป็น Carbon และ Glass fiber ซึ่งมีน้ำหนักเบาและไม่ผุกร่อนง่าย อีกทั้งยังมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับเหล็กอีกด้วย (รูปที่ 9)

(9)

จากจุดนี้สามารถทำให้ความซับซ้อนในการออกแบบ Façade อาคารลดลง

อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้สามารถแสดงออกซึ่งโครงสร้างอาคารได้ทั้งภายในและภายนอก การปฏิบัติของเทคโนโลยีวัสดุครั้งนี้ ก่อให้เกิดนวัตกรรมในการใช้ เหล็กและคอนกรีตเสริมเหล็กในงานออกแบบ

4. หน้าตาอาคาร (Façade) คือ เครื่องจักรที่ซับซ้อน

การพัฒนางานสถาปัตยกรรมได้เดินมาไกลจากจุดที่

Façade

อาคารมีหน้าที่เพียงแค่แสดงออกว่าการถ่ายแรงของอาคารเป็นอย่างไร และอาคารตั้งอยู่ได้อย่างไร หรือ เพื่อการป้องกันทางสภาพแวดล้อมภูมิอากาศ

ตลอดจนถึงเพื่อการรับแสงธรรมชาติและการระบายอากาศภายในอาคาร Façade ของอาคารพาณิชย์สมัยใหม่ (Modern Commercial Building) มักยุ่งเกี่ยวกับเรื่อง ช่อง Duct และอุปกรณ์ระบบปรับอากาศ ไฟฟ้า โทรศัพท แสงประดิษฐ์ หัวฉีดดับเพลิง

และเกือบทั้งหมดต้องหุ้ม โครงสร้างในกรณีการเกิดเพลิงไหม้

บางคนอาจคาดหวังการผสมผสานเครื่องอุปกรณ์ประกอบอาคารเหล่านี้ เพื่อสร้างภาษาใหม่ในงาน

ในขณะที่โครงสร้างอาคารนั้นอาจมีหรือไม่มีโอกาสแสดงบทบาทของตัวเองอย่างเปิดเผย ซึ่งในความเป็นจริง

การแบ่งชั้นของแรงงานในการผลิตในระบอบอุตสาหกรรมก็เหมือนกับงานออกแบบที่ไม่ให้โอกาสให้สิ่งนี้ได้แสดงออกมา ส่วน Façade ของอาคารที่ซับซ้อนนั้นดูเหมือนด้านหน้าของรถยนต์

ยังปรากฏให้เห็นมีความเกลี้ยงเรียบ ซึ่งถ้าเป็นการออกแบบรถยนต์ก็มีเหตุผลเนื่องจาก

หลักการของพลศาสตร์ (Aerodynamics) แต่สิ่งนี้ทำให้เกิดคำถามทันทีเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการออกแบบรูปปลั๊กอินงานสถาปัตยกรรม

อาคารห้างสรรพสินค้า La Rinascente ที่ออกแบบโดย Franco Albini และ Franca Helg ในกรุงโรม (รูปที่ 10)

(10)

สะท้อนให้เห็นการผสมผสานรูปทรงอาคารที่มีพื้นฐานของงานช่างมากกว่างานอุตสาหกรรม แต่ยังคงสะท้อนจินตนาการให้เห็นความสลับซับซ้อนของเครื่องจักรในการออกแบบ Façade อาคาร อีกทั้งยังเคารพ program และบริบทของเมืองด้วย

จินตนาการต้นแบบ

หน้าที่ที่ Albini และ Helg ได้รับมอบหมายคือการออกแบบอาคารห้าชั้นที่นั่นหมายถึงการออกแบบอาคารหลายชั้นที่ทับซ้อน เหมือน Container มาซ้อนกัน และไม่ได้สัมพันธ์อะไรเลยกับ สภาพแวดล้อม บริบท และประวัติศาสตร์

เงื่อนงำที่อาคารนี้ประสบความสำเร็จในการออกแบบ Facade ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ ขนาด สัดส่วน พื้นผิว สี และ แสงเงา เกิดจากการเข้าใจถึงการพิจารณาส่วนประกอบ

ในหลากหลายแง่มุมและเป็นอิสระต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางเทคนิค ทางสถาปัตยกรรม หรือทางบริบทเมือง ถ้ามองแบบแยกส่วนจะเห็นว่าไม่มีส่วนไหนในทางเทคนิคเลยที่สะท้อนถึงการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลในแง่ของความประหยัด

แต่ในองคร่วมกัน อาคารประสบความสำเร็จในแง่ของความสบาย และให้ภาพลักษณ์ที่ดีต่อเมือง ซึ่งในสมัยของเรานั้น อาคารมักออกแบบให้สะท้อนถึง ความ “Hi-tech” อย่างสิ้นเชิง อย่างที่ Franca Helg (1982) ได้ให้ทัศนะว่า

“สิ่งที่เราพึงกระทำต่อสภาพแวดล้อมเมืองที่ค่อนข้างจะหนาแน่น

ก็คือการให้อาคารไม่เป็นทั้งอนุสาวรีย์และเป็นอาคารที่ทื่อที่หาความสำคัญอะไรไม่ได้เลย

มันควรจะมีความสว่างทางสถาปัตยกรรมในแบบของมันเอง

ในขณะที่เดียวกันก็ต้องเคารพ สภาพแวดล้อมเดิมที่มีอยู่ ความต้องการการใช้สอยในอาคาร และความยืดหยุ่นในการใช้งาน และอื่นๆ

ส่วนประกอบทั้งหมดอันได้แก่ โครงสร้าง

อุปกรณ์ประกอบอาคาร ผนังภายนอก หน้าต่าง หลังคา วัสดุ สี... มีความสัมพันธ์กันอย่างไรกัน อาคารหลังนี้ทำให้ลาน (Plaza) นั้นมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ส่วน โครงสร้างอาคารนั้นเป็นทางเลือกเชิงเทคนิคในขณะที่เดียวกันตัวมันเองก็เผยให้เห็นถึงสัดส่วนและจังหวะของอาคาร

เส้นสายของโครงสร้างที่เป็นหลักนั้น

มีความน่าสนใจในตัวเองโดยทำหน้าที่เป็น Cornice ไปในตัว ส่วนแนวผนังอาคารมีการเน้นให้เกิดแสงเงา เพื่อเป็นการเพิ่มมิติให้กับรูปทรงอาคาร และเป็นการแก้ปัญหาเรื่องท่อต่างๆที่มีขนาดต่างๆกัน ในตัว เช่น ท่อ Air Condition (รูปที่ 11)

(11)

เมื่อพูดถึงการแก้ปัญหาในบางจุดที่เราเลือกทำ

ผมเห็นการพูดถึง “ความเป็นโลหะ”

บ่อยครั้ง โดยเฉพาะการนำมาใช้กับ

Cornice

แต่ผมไม่เห็นรู้สึกว่ามันแสดงความเป็นเหล็กอะไรออกมาแต่อย่างใด

ผมเพียงรู้สึกว่าการจะเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำของผู้คน

และมันก็ต้องการ

Cornice

สำหรับส่วนยอดสุดเพื่อให้เข้ากัน ได้กับอาคารที่อยู่รอบข้าง

สำหรับเรานั้น

การวิเคราะห์และศึกษาในรายละเอียดนั้นอยู่บนพื้นฐานของคำถามที่

ว่า “เราจะทำอาคารอย่างไร” และเราจะเห็นมันอย่างไร”

ไม่ว่าจะเป็นรายละเอียด ทั้งที่เป็นทางเทคนิคหรือแบบทั่วไป

อาศัยประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาจากงานสถาปัตยกรรมในอดีตและ

สถาปัตยกรรม

Modern

ทั้งสิ้น

และในงานออกแบบของเรานั้นงานมีความมุ่งหมายที่สร้างสรรค์งานให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นของเราทุกคน”

มากไปกว่าเหตุผลทางด้านเทคนิค

การเรียนการสอนงานด้านวิศวกรรมให้แก่สถาปนิก หรือ

ด้านสถาปัตยกรรมให้แก่วิศวกรควรจะเน้นประเด็นไปที่การผสมผสาน

อย่างที่เหมาะสมและมีศิลปะอย่างงานของ Albini และ Helg

หลังนี้

ทำให้เราได้เรียนรู้ในสิ่งที่เกินไปจากเหตุผลทางด้านเทคนิคและเรื่อง

ความประหยัด และก็ไม่ใช่การแสดงออกซึ่งถึงอย่างไรก็ตาม

ทางด้านเทคนิค ซึ่งนั่นไม่น่าจะใช้ศิลปะ

ศิลปะนั้นมีความเกี่ยวข้องเพียงเล็กน้อยกับเรื่องแรง โน้มถ่วงหรือแม้แต่

บริบทเมือง แต่มันยังคงเป็นสิ่งที่เราเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่นั่นเอง